

tam tako priljubljena, bahato žvenketanje železno rožljajočih fraz jim je moralo med neizrečnimi napori službe — saj jim je to, kar tako požrtvovalno delajo, res le služba — postati docela nerazumljivo. Zbudila se in zrastle pa so v njih najbolj človeška čustva, trpljenje sveta in veliko sočutje, ki je Kristusa peljalo na Golgato, nenasitljiva ljubezen enega do vseh, tiha odpoved, požrtvovalnost, junaška vdanost ljudem in idejam, volja služiti in osrečevati in globoka bol nad minljivostjo vsega pristinega, dobrega, lepega, z eno besedo, ves register pračuvstev, h katerim je nekdanj vodil človeštvo Rembrandt čisto sam.

Bodite prepričani, s to vojsko, ki vendar ne bo trajala večno, bo splahnilo tudi veselje domačih do bojnega genrea, to je, umaknilo se bo drugi aktualnosti. Da ta genre ni večen, bo dokazano brž, ko se bojevniki vrnejo iz osvojenih dežel domov. Nič jih ne bodo veselile marnje o strelnih jarkih in lahkomiselno vojno pravljčenje, ki se zdaj tako pazljivo poslušajo. Vojska, ki bo tedaj že za njimi, je bila vendar vse nekaj drugega, in menim, da ne bodo imeli zmisla za marcialično košatost, ki pravzaprav skrini ta težki, grenki čas.

Ne smehljajte se mojemu optimizmu. Pred meseci sem se tudi jaz bal, da bo kot posledica tega boja narodov nastopila v umetnosti močna reakcija. Naše razglašene lire in razmazane palete so že menile, da vohajo jutranji zrak, so že oznanjale staroslavna rekla o svoji prav posebno patriotični umetnosti; pa to pot se najbrže ne bo obneslo. Tovariši, ki niso nemara nič več tako sprejemljivi za sugestijo mas kakor svoj čas, so mi poroki za to. Prevzeti globokih človeških čustev, katerim smo podlegli, bodo zahtevali od prihodnjega umetnika, kolikor jim je sploh do umetnosti, velike človečnosti, kar se ne pravi nič drugega, kakor: velike forme.

Ali bomo potem dobili vojaške slike, ali ne bomo dobili vojaških slik, o tem pač ni treba razpravljati. V srcih teh mož bo želja po pristnem in plemenitem, po vzvišenem in dvigajočem, po nežno in globoko občutenem. In če nam boste zopet ponudili kako mirno, lepo tihožitje... bo ta prihodnji čas tudi Vaš čas. Kajti po teh viharjih v dušah bo čas tistih, ki slikajo in se boré z dušo.

Ali se ne vdajam prevelikim nadam? Če se ves svet ziblje in lomi, ne more biti nihče gotov, kaj bo jutri. Pa jaz vidim pred seboj milijone, ki sta jih ogenj in gorjé kalila. Verujem vanje, ki bodo v možati umetnosti vstali. In — za zabavo drugih bodo že skrbeli, kakor vedno, tisti, ki se imenujejo tudi umetnike.

Zato se le ne dajte vznemirjati od tega klavrnega časa. Čas produktivnih duhov je še pred nami.

Bretonska.

Bil je mladenič in ljubil deklé,
tralali,
tralala,
bil je mladenič in ljubil deklé,
a ona je imela ošabno srce.

»In če me ljubiš tako od srcá,
tralali,
tralala,
in če me ljubiš tako od srcá,
prinesi materino srce za mojega psa.«

In šel je in ubil je mater svojó,
tralali,
tralala,
in šel je in ubil je mater svojó,
iztrgal srce ji, drhtelo je in vse rdeče biló. —

In ko ga je nesel s tresočo rokó,
tralali,
tralala,
in ko ga je nesel s tresočo rokó,
je padel — in iz roke srce na zemljó.

In ko je ležalo pred njim na tleh,
tralali,
tralala,
in ko je ležalo pred njim na tleh,
spregovorilo je v skrbeh.

Spregovorilo je v skrbeh — v besedah jok,
tralali,
tralala,
spregovorilo je v skrbeh — v besedah jok:
»Kaj si se vdaril, moj otrok?«

J. L.

